WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 14 maja 2009 r.*

W sprawie C-180/06

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 68 WE i 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberlandesgericht Wien (Austria) postanowieniem z dnia 29 marca 2006 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 7 kwietnia 2006 r., w postępowaniu:

Renate Ilsinger

przeciwko

Martinowi Dreschersowi, działającemu w charakterze zarządcy masy upadłościowej Schlank & Schick GmbH,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: P. Jann, prezes izby, M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits i J.J. Kasel (sprawozdawca), sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: V. Trstenjak,
sekretarz: B. Fülöp, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 3 lipca 2008 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu M. Dreschersa, działającego w charakterze zarządcy masy upadłościowej Schlank & Schick GmbH przez A. Matta, Rechtsanwalt,

— w imieniu rządu austriackiego przez E. Riedla oraz przez S. Zeichen i M. Rüffenstein, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu czeskiego przez T. Bočka oraz M. Smolka, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez M. Sampola Pucurulla oraz B. Plazę Cruz, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— w imieniu rządu słoweńskiego przez T. Mihelič, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez A.M. Rouchaud-Joët, S. Grünheid oraz W. Bogensbergera, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 września 2008 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu toczącego się pomiędzy R. Ilsinger, obywatelką austriacką, zamieszkałą w St. Pölten (Austria), a M. Dreschersem, działającym w charakterze zarządcy masy upadłościowej spółki prawa niemieckiego zajmującej się sprzedażą wysyłkową Schlank & Schick GmbH (zwanej dalej „Schlank & Schick") z siedzibą w Akwizgranie (Niemcy), w upadłości, w ramach powództwa o wydanie R. Ilsinger nagrody przez tę spółkę.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 44/2001

3 Zasady jurysdykcji ustanowione rozporządzeniem nr 44/2001 są zawarte w jego rozdziale II, na który składają się art. 2–31.

4 Artykuł 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, wchodzący w skład tego rozdziału II, w sekcji 1 zatytułowanej „Przepisy ogólne" stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego".

5 Artykuł 3 ust. 1 tego rozporządzenia, zawarty w tej samej sekcji 1, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału".

6 W art. 5–22 rozporządzenia nr 44/2001, które stanowią sekcje 2–6 rozdziału II, przewidziane zostały zasady jurysdykcji szczególnej, przymusowej lub wyłącznej.

7 Zgodnie z art. 5 rozporządzenia nr 44/2001, wchodzącym w skład rozdziału II, w sekcji 2 zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

1) a) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy — przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane;

b) w rozumieniu niniejszego przepisu — i o ile co innego nie zostało uzgodnione — miejscem wykonania zobowiązania jest:

— w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych — miejsce w państwie członkowskim, w którym rzeczy te zgodnie z umową zostały dostarczone albo miały zostać dostarczone;

— w przypadku świadczenia usług — miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone;

c) jeśli lit. b) nie ma zastosowania, wówczas stosuje się lit. a);

[…]”.

8 Motyw trzynasty rozporządzenia nr 44/2001 ma następujące brzmienie:

„W sprawach dotyczących […] umów [konsumenckich] […], strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne”.

9 W ramach rozdziału II rozporządzenia nr 44/2001 art. 15–17 składają się na sekcję 4 zatytułowaną „Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów zawartych [przez] konsument[ów]”.

10 Artykuł 15 ust. 1 tego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„Jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia z umowy, którą zawarła osoba, konsument, w celu, który nie może być uważany za działalność zawodową lub gospodarczą tej osoby, jurysdykcję określa się na podstawie niniejszej sekcji, bez uszczerbku dla art. 4 oraz art. 5 pkt 5:

a) jeżeli chodzi o umowę sprzedaży na raty rzeczy ruchomych; lub

b) jeżeli chodzi o umowę pożyczki spłacanej ratami lub inną umowę kredytową, która przeznaczona jest do finansowania kupna rzeczy tego rodzaju; lub

c) we wszystkich innych przypadkach, gdy druga strona umowy w państwie członkowskim, na terytorium którego konsument ma miejsce zamieszkania, prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą lub taką działalność w jakikolwiek sposób kieruje do tego państwa członkowskiego lub do kilku państw włącznie z tym państwem członkowskim, a umowa wchodzi w zakres tej działalności".

11 Na podstawie art. 15 ust. 3 „[n]iniejsza sekcja nie ma zastosowania do umów przewozu, z wyjątkiem umów podróży przewidujących w zamian za cenę ryczałtową połączone świadczenia przewozu i noclegu".

12 Zgodnie z art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 „[k]onsument może wytoczyć powództwo przeciwko swemu kontrahentowi albo przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium ten kontrahent ma miejsce zamieszkania, albo przed sąd miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania".

13 Od tej zasady dotyczącej jurysdykcji można odstąpić jedynie z zastrzeżeniem spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 17 tego rozporządzenia.

14 Jak wynika z motywów rozporządzenia nr 44/2001, stanowi ono kontynuację Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienionej Konwencją z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Dz.U. L 304, s. 1 i — tekst ze zmianami — s. 77), Konwencją z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej (Dz.U. L 388, s. 1), Konwencją z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej (Dz.U. L 285, s. 1) oraz Konwencją z dnia 29 listopada 1996 r. w sprawie przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji (Dz.U. 1997, C 15, s. 1, zwanej dalej „konwencją brukselską"). Począwszy od swego wejścia w życie w dniu 1 marca 2002 r., rozporządzenie to zastąpiło konwencję brukselską w stosunkach pomiędzy państwami członkowskimi z wyjątkiem Królestwa Danii.

15 W motywie dziewiętnastym rozporządzenia nr 44/2001 Rada Unii Europejskiej podkreśliła konieczność zapewnienia ciągłości pomiędzy konwencją brukselską a rozporządzeniem, w tym dokonanej przez Trybunał wykładni równoważnych postanowień tej konwencji.

Konwencja brukselska

16 Zasady dotyczące jurysdykcji ustanowione konwencją brukselską znajdują się w tytule II, na który składają się art. 2–24.

17 Artykuł 2 akapit pierwszy konwencji brukselskiej, zamieszczony w tytule II konwencji, w rozdziale 1 zatytułowanym „Przepisy ogólne" ustanawia podstawową zasadę sformułowaną w następujący sposób:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszej konwencji osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium umawiającego się państwa mogą być, niezależnie od ich obywatelstwa, pozywane przed sądy tego państwa".

18 Artykuł 3 akapit pierwszy konwencji brukselskiej znajdujący się w tym samym rozdziale stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium umawiającego się państwa mogą być pozywane przed sądy innego umawiającego się państwa tylko zgodnie z przepisami rozdziałów 2–6 niniejszego tytułu".

19 W art. 5–18 konwencji brukselskiej, znajdujących się w rozdziałach 2–6 tytułu II, zostały zawarte zasady dotyczące jurysdykcji szczególnej, przymusowej lub wyłącznej.

20 Zgodnie z postanowieniami art. 5 znajdującego się w rozdziale 2 tytułu II konwencji brukselskiej, zatytułowanym „Jurysdykcja szczególna":

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium jednego z umawiających się państw, może być pozwana w innym umawiającym się państwie:

1) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy — przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane; […]

[…]".

21 W tym samym tytule II konwencji brukselskiej znajdują się art. 13–15, które tworzą rozdział 4 zatytułowany „Jurysdykcja w sprawach dotyczących konsumentów".

22 Artykuł 13 akapit pierwszy konwencji brukselskiej ma następujące brzmienie:

„W odniesieniu do powództw wynikających z umowy zawartej przez osobę, w celu, który nie może być uważany za działalność zawodową lub gospodarczą tej osoby

(konsumenta), jurysdykcję określa się na podstawie niniejszego rozdziału, nie naruszając art. 4 i 5 pkt 5:

1) jeżeli chodzi o umowę sprzedaży na raty rzeczy ruchomych,

2) jeżeli chodzi o umowę pożyczki spłacanej ratami lub inną umowę kredytową, która przeznaczona jest do finansowania kupna rzeczy tego rodzaju, lub

3) dla innych umów, jeżeli ich przedmiotem jest świadczenie usługi lub dostawa rzeczy ruchomych, o ile:

   a) zawarcie umowy w państwie miejsca zamieszkania konsumenta zostało poprzedzone ofertą lub reklamą

      i

   b) konsument podjął w tym państwie czynności prawne konieczne do zawarcia umowy".

23 Artykuł 13 akapit trzeci konwencji brukselskiej przewiduje, że „[n]iniejszy rozdział nie ma zastosowania do umów przewozu".

24 Zgodnie z art. 14 akapit pierwszy konwencji brukselskiej: „[k]onsument może wytoczyć powództwo przeciwko swemu kontrahentowi albo przed sądy umawiającego się państwa, na którego terytorium ten kontrahent ma miejsce zamieszkania, albo przed sądy umawiającego się państwa, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania".

25 Od tej zasady dotyczącej jurysdykcji można odstąpić jedynie z zastrzeżeniem spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 15 konwencji brukselskiej.

Uregulowania krajowe

26 Paragraf 5j Konsumentenschutzgesetz (austriackiej ustawy o ochronie konsumentów), w brzmieniu zmienionym Fernabsatz-Gesetz (austriacką ustawą o sprzedaży na odległość, BGBl. I, 185/1999, zwanej dalej „KSchG"), mający na celu transponowanie do austriackiego porządku prawnego dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz.U. L 144, s. 19), który wszedł w życie w dniu 1 października 1999 r., stanowi:

„Przedsiębiorcy, którzy wysyłają do określonego konsumenta przyrzeczenie przyznania nagrody lub inne podobne komunikaty, sformułowane w ten sposób, że mogą wywołać przekonanie, że konsument wygrał określoną nagrodę, powinni wydać konsumentowi tę nagrodę. Wydania tej nagrody można dochodzić przed sądem".

27 Z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi przez sąd krajowy wynika, że celem § 5j jest przyznanie konsumentowi prawa wytoczenia powództwa, aby sądowo dochodzić wypełnienia „przyrzeczenia nagrody", w przypadku gdy konsument został wprowadzony w błąd z uwagi na to, że przedsiębiorca skontaktował się z nim osobiście

i wywołał w nim przekonanie, że konsument wygrał nagrodę, podczas gdy prawdziwym celem takiego działania było zdobycie zamówienia na towary lub usługi oferowane przez tego przedsiębiorcę. W interesie skutecznej ochrony przeciwko takim praktykom konsumentowi przysługuje zatem cywilnoprawne roszczenie o spełnienie tego przyrzeczenia, jak gdyby przedsiębiorca przyznał tę nagrodę w drodze wiążącej czynności prawnej. W tym celu stwarza się fikcję prawną istnienia stosunku prawnego między przedsiębiorcą a konsumentem.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

28 Z akt sprawy przed sądem krajowym wynika, że w dniu 19 sierpnia 2002 r. R. Ilsinger otrzymała na swój prywatny adres przesyłkę na swoje nazwisko w zamkniętej kopercie od Schlank & Schick. W tej kopercie, na której widniały napisy „ważne dokumenty!", „proszę natychmiast otworzyć" oraz „osobiście", znajdowało się między innymi zaadresowane do R. Ilsinger zawiadomienie pozwalające jej sądzić, że wygrała nagrodę w wysokości 20 000 EUR.

29 W dniu 20 sierpnia 2002 r. w celu otrzymania przyrzeczonej nagrody R. Ilsinger odłączyła przypięty do nadesłanej koperty kupon z numerem identyfikacyjnym, zgodnie z poleceniem w przesyłce przykleiła go do „certyfikatu uprawniającego do żądania nagrody" i wysłała do Schlank & Schick.

30 R. Ilsinger twierdzi, że równocześnie przesłała zamówienie próbne. Twierdzenie to kwestionuje Schlank & Schick, która utrzymuje, że zainteresowana nie złożyła zamówienia na żaden produkt. Bezsporne jest natomiast, że przyznanie rzekomo wygranej przez R. Ilsinger nagrody nie zależy od złożenia takiego zamówienia.

31 W dniu 23 grudnia 2002 r., nie otrzymawszy żądanej nagrody, R. Ilsinger wszczęła postępowanie o wypłatę tej nagrody przed Landesgericht St. Pölten, sądem właściwym ze względu na swoje miejsce zamieszkania. Powództwo przeciwko Schlank & Schick oparte zostało na podstawie § 5j KSchG w związku z art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001.

32 Schlank & Schick podniosła zarzut braku właściwości tego sądu, utrzymując zasadniczo, że postanowienia art. 15 i 16 rozporządzenia nr 44/2001 nie znajdują zastosowania w sporze rozpatrywanym przez ten sąd, ponieważ zakładają istnienie umowy odpłatnej, której w tym przypadku brak. Udział w grze o nagrodę nie był uzależniony od złożenia jakiegokolwiek zamówienia towaru ani też od złożenia niewiążącego zamówienia próbnego z prawem do zwrotu. Ponadto R. Ilsinger nie zamówiła żadnych towarów i w związku z tym nie może ubiegać się o ochronę jako konsumentka. Schlank & Schick dodaje, że sądy austriackie nie są właściwe nawet przy założeniu istnienia roszczenia z umowy na podstawie art. 5 pkt 1 rozporządzenia, ponieważ miejscem spełnienia świadczenia w przypadku rzekomego długu byłyby Niemcy.

33 Po wszczęciu postępowania upadłościowego w stosunku do majątku Schlank & Schick M. Dreschers, zarządca majątkiem upadłej spółki, przejął tę argumentację i wystąpił o kontynuowanie postępowania.

34 Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2004 r. Landesgericht St. Pölten oddalił zarzut braku właściwości podniesiony przez Schlank & Schick, a wyrokiem z tego samego dnia w sprawie żądania R. Ilsinger orzekł, że przyznanie wygranej czy udział w rozdziale nagród przyrzeczonych przez Schlank & Schick nie były uzależnione od złożenia wiążącego zamówienia na towary i że w rezultacie kwestia, czy zainteresowana złożyła zamówienie próbne, jest pozbawiona znaczenia.

35 Obie strony odwołały się od tych orzeczeń do sądu krajowego.

36 Oberlandesgericht Wien stwierdził, że przesłanka zawarta w art. 68 ust. 1 WE została w niniejszym przypadku spełniona, i uznał, że w celu umożliwienia mu wydania orzeczenia w sprawie konieczna jest wykładnia art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001.

37 Należałoby bowiem ustalić, czy powództwo takie jak rozpatrywane w sprawie przed sądem krajowym może wchodzić w zakres stosowania tego ostatniego przepisu, jeśli podstępne przyrzeczenie nagrody ma na celu zachęcenie do zawarcia umowy sprzedaży rzeczy ruchomych, a tym samym przygotowanie umowy konsumenckiej, chociaż nie istnieje jeszcze dwustronna i wzajemnie zobowiązująca umowa między stronami.

38 Według sądu krajowego art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 nie odnosi się w sposób wyraźny do umów tego rodzaju, tak by wydawało się możliwe stwierdzenie istnienia jurysdykcji na podstawie umowy zawartej z konsumentem w rozumieniu tego przepisu, nawet wówczas gdy konsument dokonał jedynie zamówienia próbnego, chociaż nie był do tego zobowiązany przez przedsiębiorcę lub w ogóle nie złożył zamówienia, jak utrzymuje Schlank & Schick.

39 W tych okolicznościach Oberlandesgericht Wien postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przyznane konsumentom w § 5j […] KSchG […] roszczenie umożliwiające dochodzenie na drodze sądowej od przedsiębiorców pozornie wygranej nagrody,

gdy ci ostatni wysyłają (wysłali) do określonego konsumenta przyrzeczenie przyznania nagrody lub inne podobne komunikaty sformułowane w ten sposób, że mogą wywołać (wywołały) przekonanie, że konsument wygrał określoną nagrodę, przy czym żądanie wydania nagrody nie zostało uzależnione od złożenia zamówienia lub od złożenia tylko zmówienia na próbę i też żadne zamówienie nie zostało złożone, jednak adresat zawiadomienia zgłosił żądanie wydania nagrody, jest w rozumieniu rozporządzenia […] nr 44/2001 […] roszczeniem o charakterze umownym lub roszczeniem z nim związanym w rozumieniu art. 15 ust. 1 lit. c) [tego] rozporządzenia […]?

2) W przypadku odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze:

Czy mamy do czynienia z roszczeniem, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia […] nr 44/2001, wówczas gdy roszczenie o wydanie nagrody nie zostało uzależnione od zamówienia towarów, a odbiorca towarów złożył pomimo to zamówienie na towary?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

40 Poprzez oba swoje pytania, które należy zbadać łącznie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni zasad dotyczących jurysdykcji ustanowionych rozporządzeniem nr 44/2001 należy dokonywać w ten sposób, że roszczenie umożliwiające konsumentowi dochodzenie na drodze sądowej od spółki zajmującej się sprzedażą wysyłkową wydania pozornie wygranej przez niego nagrody, chociaż przyznanie nagrody nie zależy od złożenia zamówienia na towary oferowane na sprzedaż przez tę spółkę, wynika z umowy w rozumieniu art. 15 ust. 1 lit. c) tego rozporządzenia, a w razie potrzeby przy założeniu, że konsument dokonał jednak takiego zamówienia.

41 W celu rozstrzygnięcia tych kwestii należy w pierwszej kolejności stwierdzić, że ponieważ rozporządzenie nr 44/2001 zastępuje odtąd w stosunkach między państwami członkowskimi, z wyjątkiem Królestwa Danii, konwencję brukselską, to wykładnia postanowień tej konwencji przez Trybunał stosuje się odpowiednio również do tego rozporządzenia, jeśli jego postanowienia i postanowienia konwencji brukselskiej można zakwalifikować jako równorzędne. Należy dodać, że w systemie ustanowionym tym rozporządzeniem art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia znajduje — jak wynika z jego motywu trzynastego — takie samo miejsce i pełni tę samą funkcję ochrony strony słabszej jak art. 13 akapit pierwszy pkt 3 konwencji brukselskiej.

42 Należy w tym kontekście przypomnieć, że Trybunał orzekł już, że wspomniany art. 13 akapit pierwszy pkt 3 znajduje zastosowanie do powództwa, na którego podstawie konsument, po tym jak zawodowy sprzedawca przesłał na jego adres domowy przesyłkę celem skłonienia go do dokonania zamówienia towarów oferowanych na warunkach przez niego określonych i po tym jak dokonano rzeczywiście takiego zamówienia w umawiającym się państwie miejsca zamieszkania konsumenta, dochodzi na drodze sądowej wydania przez sprzedawcę pozornie wygranej nagrody (wyrok z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie C-96/00 Gabriel, Rec. s. I-6367, pkt 53, 55, 59 i 60).

43 Z jednej strony w pkt 48–52 ww. wyroku w sprawie Gabriel Trybunał stwierdził, że przesłanka zastosowania art. 13 akapit pierwszy pkt 3 konwencji brukselskiej, dotycząca istnienia „zawarci[a] umowy [przez]" konsumenta z zawodowym sprzedawcą w rozumieniu tego przepisu, została w tym przypadku spełniona, ponieważ oparł się na tym, że zgodna wola stron przejawiająca się w złożeniu oferty towarów przez przedsiębiorstwo sprzedaży wysyłkowej i przyjęciu tej oferty przez konsumenta poprzez zamówienie takich produktów doprowadziła do umowy zawartej pomiędzy

stronami, charakteryzującej się wzajemnymi i zależnymi od siebie zobowiązaniami oraz dotyczącej jednego z przedmiotów opisanych w tym przepisie, a konkretnie dostawy rzeczy ruchomych.

44 Z drugiej strony w pkt 38 oraz 54–58 ww. wyroku w sprawie Gabriel, Trybunał orzekł, że przyrzeczenie wygranej było nierozłącznie związane z zamówieniem towarów, czyli zawarciem umowy odpłatnej, a tym samym powództwo, na którego podstawie konsument dochodzi od zawodowego sprzedawcy wydania pozornie wygranej nagrody, powinno móc być wszczęte przed tym samym sądem, który jest właściwy w zakresie umowy zawartej przez tego konsumenta, celem uniknięcia, o ile to możliwe, mnożenia jurysdykcji w odniesieniu do tej samej umowy.

45 Należy również przypomnieć, że w pkt 37, 38 i 44 wyroku z dnia 20 stycznia 2005 r. w sprawie C-27/02 Engler, Zb.Orz. s. I-481, Trybunał wykluczył natomiast zastosowanie tego samego art. 13 akapit pierwszy pkt 3 konwencji brukselskiej do przypadku, w którym konsument dochodził zapłaty przyrzeczonej nagrody, chociaż przyznanie rzekomo wygranej nagrody nie było uzależnione od spełnienia warunku złożenia przez niego zamówienia na towary oferowane przez spółkę zajmującą się sprzedażą wysyłkową, a konsument ten nie złożył faktycznie żadnego zamówienia.

46 Trybunał oparł się w tym rozstrzygnięciu na tym, że przy takim założeniu po wysyłaniu przesyłki zawierającej podstępne przyrzeczenie przyznania nagrody nie nastąpiło zawarcie umowy między konsumentem a spółką zajmującą się sprzedażą wysyłkową z tego względu, że nie miało miejsca złożenie zamówienia na produkty oferowane na sprzedaż przez tę spółkę, podczas gdy jak wynika z samego brzmienia art. 13 akapit pierwszy pkt 3 konwencji brukselskiej, zastosowanie tego przepisu zależy od spełnienia kilku przesłanek, wśród których znajduje się konkretnie przesłanka dotycząca zawarcia takiej umowy przez konsumenta (ww. wyrok w sprawie Engler, pkt 36–38 i 40).

47 Według Trybunału, takie rozstrzygnięcie potwierdzone jest miejscem, jakie w systemie przewidzianym przez konwencję brukselską zajmują zasady dotyczące jurysdykcji szczególnej ustanowione w art. 13–15 tej konwencji w obszarze umów konsumenckich, które to zasady muszą podlegać zawężającej wykładni, ponieważ nie powinna ona wychodzić poza przypadki wyraźnie określone przez tę konwencję. Tym samym cel leżący u podstaw tych przepisów, czyli zapewnienie odpowiedniej ochrony konsumentowi jako słabszej stronie, nie zezwala na wysnucie innego wniosku (ww. wyrok w sprawie Engler, pkt 39 i 41–43).

48 Jednakże należy stwierdzić, że brzmienie art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, o którego wykładnię zwraca się sąd krajowy w ramach niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, nie jest zupełnie identyczne z brzmieniem art. 13 akapit pierwszy konwencji brukselskiej.

49 Podczas gdy art. 13 akapit pierwszy ograniczał zakres stosowania pkt 3 tego przepisu do umów, których „przedmiotem jest świadczenie usługi lub dostawa rzeczy ruchomych", to art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001 jest zredagowany szerzej i ogólniej.

50 Tym samym, poza pewnymi umowami przewozu wykluczonymi z zakresu stosowania zasad dotyczących jurysdykcji w obszarze umów konsumenckich przez art. 15 ust. 3 tego rozporządzenia art. 15 ust. 1 lit. c) dotyczy wszystkich umów, bez względu na ich przedmiot, jeśli zostały zawarte przez konsumenta z profesjonalnym kontrahentem i wchodzą w zakres w działalności gospodarczej czy zawodowej tego ostatniego. Ponadto szczególne przesłanki zastosowania, jakie wspomniane umowy powinny spełniać, wymienione szczegółowo w art. 13 akapit pierwszy pkt 3 lit. a) i b) konwencji brukselskiej, są odtąd ujęte w sposób bardziej ogólny w art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001 celem zapewnienia lepszej ochrony konsumentów w świetle nowych środków komunikacji i rozwoju handlu elektronicznego.

51 Z tego wynika, że o ile Trybunał orzekł, że zastosowanie art. 13 akapit pierwszy konwencji brukselskiej jest ograniczone do umów wzajemnie zobowiązujących, opierając się wówczas wyraźnie na brzmieniu tego przepisu dotyczącego „świadczeni[a] usług[…] lub dostaw[y] rzeczy ruchomych" (zob. ww. wyroki: w sprawie Gabriel, pkt 48–50, oraz w sprawie Engler, pkt 34 i 36), o tyle obecnie wydaje się, że zakres stosowania art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001 nie jest już ograniczony do przypadków, w jakich strony podjęły zobowiązania dwustronne i wzajemnie zobowiązujące.

52 Należy jednak stwierdzić, że wspomniany art. 15 znajduje zastosowanie jedynie wówczas, gdy rozpatrywane powództwo wiąże się w umową zawartą pomiędzy konsumentem a zawodowym kontrahentem.

53 Na podstawie bowiem samego brzmienia zarówno zdania wprowadzającego art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, jak i art. 15 ust. 1 lit. c), przepis ten wymaga by „umowa" była „zawarta" przez konsumenta z osobą wykonującą działalność gospodarczą lub zawodową. Tezę taką potwierdza ponadto tytuł sekcji 4 rozdziału II tego rozporządzenia, do którego należy art. 15, brzmiący „Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów zawartych [przez] konsument[ów]". Należy również podkreślić, że w świetle przesłanki dotyczącej zawarcia umowy wspomniany art. 15 jest zredagowany w sposób zasadniczo identyczny jak art. 13 konwencji brukselskiej.

54 Odnośnie do tej przesłanki, jest zrozumiałe w ramach art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001, że jedna ze stron ogranicza się do wyrażenia swojej akceptacji warunków, lecz nie przyjmuje na siebie jakiegokolwiek zobowiązania prawnego wobec drugiej strony umowy (zob. pkt 51 niniejszego wyroku). Niezbędne jest jednak dla celów

istnienia umowy w rozumieniu tego przepisu, by ta właśnie strona podejmowała zobowiązanie prawne, przedkładając wiążącą ofertę, wystarczająco jasną i precyzyjną co do przedmiotu i zakresu, aby spowodować powstanie stosunku o charakterze umownym, o jakim mowa w tym samym przepisie.

55 Tymczasem nie można uważać, by ten ostatni wymóg był spełniony w przypadku, w którym w ramach przyrzeczenia wygranej, takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym, istniało zobowiązanie prawne podjęte przez spółkę zajmującą się sprzedażą wysyłkową. Innymi słowy, ta ostatnia powinna była jasno wyrazić swą wolę związania się takim zobowiązaniem w przypadku przyjęcia jego warunków przez drugą stronę, składając oświadczenie o bezwarunkowej woli zapłaty rozpatrywanej nagrody konsumentom, którzy tego zażądają. Do sądu krajowego należy ocena, czy ten wymóg został spełniony w sporze przed nim zawisłym.

56 Jeśli nie będzie tak w niniejszym przypadku, to nie można uważać, by chwyt handlowy tego rodzaju jak ten, który doprowadził do rozpatrywanego sporu, miał sam w sobie charakter umowny lub związany z umową w rozumieniu art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 w jego obecnym brzmieniu.

57 Przy tym ostatnim założeniu, taka sytuacja mogłaby być co najwyżej zakwalifikowana jako przedumowna lub quasi-umowna i mogłaby tym samym w odpowiednim przypadku wchodzić w zakres stosowania jedynie art. 5 pkt 1 tego rozporządzenia — przepisu, który ze względu na brzmienie i miejsce w systematyce rozporządzenia posiada szerszy zakres stosowania niż zakres stosowania art. 15 (zob. analogicznie odnośnie do konwencji brukselskiej ww. wyrok w sprawie Engler, pkt 44 i 49).

58 W świetle powyższego i w braku zasadniczej różnicy w redakcji pomiędzy art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 a art. 13 konwencji brukselskiej, jeśli chodzi o wymóg

zawarcia umowy między stronami, należy zatem stwierdzić, że orzecznictwo wynikające z ww. wyroków w sprawie Gabriel i w sprawie Engler, dotyczące drugiego z tych przepisów, powinno być transponowane w ramach wspomnianego art. 15 celem oceny przypadku takiego jak rozpatrywany w postępowaniu przed sądem krajowym. Przy założeniu bowiem takiego podobieństwa w redakcji pomiędzy przepisem konwencji brukselskiej a przepisem rozporządzenia nr 44/2001 należy zapewnić zgodnie z motywem dziewiętnastym rozporządzenia ciągłość wykładni obu tych instrumentów, która to ciągłość stanowi również sposób zapewnienia przestrzegania zasady pewności prawa stanowiącej jedną z ich podstaw.

59 W rezultacie należy stwierdzić, że w swoim aktualnym brzmieniu art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001 nie może znajdować zastosowania do powództwa takiego jak rozpatrywane przed sądem krajowym, jeśli zawodowy kontrahent nie zobowiązał się umownie do zapłaty przyrzeczonej nagrody konsumentowi, który tej zapłaty dochodzi. W tym przypadku ten sam przepis stosuje się do takiego powództwa tylko pod warunkiem, że po podstępnym przyrzeczeniu wygranej nastąpiło zawarcie umowy przez konsumenta ze spółką zajmującą się sprzedażą wysyłkową, przejawiające się w złożeniu zamówienia u tej ostatniej.

60 Na postawione pytania należy tym samym odpowiedzieć w ten sposób, że w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu przed sądem krajowym, w której konsument dochodzi na drodze sądowej, na podstawie przepisów prawnych państwa członkowskiego miejsca swojego zamieszkania i przed sądem właściwym ze względu na miejsce swojego zamieszkania, od spółki zajmującej się sprzedażą wysyłkową, z siedzibą w innym państwie członkowskim, wydania pozornie wygranej przez niego nagrody oraz:

— jeśli ta spółka, w celu skłonienia konsumenta do zawarcia umowy skierowała do niego przesyłkę imienną mogącą wzbudzić w nim przekonanie, że nagroda zostanie mu przyznana, jak tylko zwróci się o jej zapłatę, odsyłając „certyfikat uprawniający do żądania nagrody", dołączony do tej przesyłki,

— lecz przyznanie tej nagrody nie zależy od złożenia zamówienia na produkty oferowane na sprzedaż przez tę spółkę czy zamówienia próbnego,

zasady dotyczące jurysdykcji ustanowione rozporządzeniem nr 44/2001 należy interpretować w następujący sposób:

— takie powództwo wniesione przez konsumenta wchodzi w zakres art. 15 ust. 1 lit. c) tego rozporządzenia, pod warunkiem że zawodowy sprzedawca zobowiązał się prawnie do zapłaty tej nagrody konsumentowi;

— jeśli taka przesłanka nie jest spełniona, to takie powództwo wchodzi w zakres tego przepisu rozporządzenia nr 44/2001 tylko przy założeniu, że konsument rzeczywiście złożył zamówienie u tego zawodowego sprzedawcy.

W przedmiocie kosztów

61 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

W sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu przed sądem krajowym, w której konsument dochodzi na drodze sądowej, na podstawie przepisów prawnych państwa członkowskiego miejsca swojego zamieszkania i przed sądem właściwym ze względu na miejsce swojego zamieszkania, od spółki zajmującej się sprzedażą wysyłkową, z siedzibą w innym państwie członkowskim, wydania pozornie wygranej przez niego nagrody oraz:

— **jeśli ta spółka, w celu skłonienia konsumenta do zawarcia umowy, skierowała do niego przesyłkę imienną mogącą wzbudzić w nim przekonanie, że nagroda zostanie mu przyznana, gdy zwróci się o jej zapłatę i odeśle „certyfikat uprawniający do żądania nagrody" dołączony do tej przesyłki,**

— **lecz przyznanie tej nagrody nie zależy od złożenia zamówienia na produkty oferowane na sprzedaż przez tę spółkę czy zamówienia próbnego,**

zasady dotyczące jurysdykcji ustanowione rozporządzeniem Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w następujący sposób:

— **takie powództwo wniesione przez konsumenta wchodzi w zakres art. 15 ust. 1 lit. c) tego rozporządzenia, pod warunkiem że zawodowy sprzedawca zobowiązał się prawnie do zapłaty tej nagrody konsumentowi;**

— **jeśli taka przesłanka nie jest spełniona, to takie powództwo wchodzi w zakres tego przepisu rozporządzenia nr 44/2001 tylko przy założeniu, że konsument rzeczywiście złożył zamówienie u tego zawodowego sprzedawcy.**

Podpisy